

Innhold

Hyllest til vår lærende hjerne	11
Symbol på læringsnøkkelen	13
Forord	15
Innledning	17
Vendepunkt	17
Vi «lurer» oss inn bak døra	19
Læringsorientert fysioterapi	19
Ta regi	20
Hva inneholder boka?	20
Kan vi hjelpe alle?	21
Ribbeinet	21
Kapittel 1 Nevrobiologi og læringsorientert fysioterapi	25
Et fugleperspektiv på hjernens arbeidsmåte og organisering	26
Tolkning, kontroll og mestring	26
Motivasjon og forventning	26
Nervceller er organisert i «lærende» nettverk	27
Læring	28
Synaptiske endringer som grunnlag for læring	29
Emosjoner, oppmerksomhet og læring	31
Plastisitet og mening	32
Motivasjon og utfordring	32
Læring i tidlig barnealder og sensitive perioder	33
Barn og voksne er grunnleggende like når det gjelder læring	34
Om kroppens representasjon i hjernen	35
Kroppsbilde, kroppsskjema og indre modeller	35
Nettverk for kroppsrepresentasjon	36
Sentrale nettverk og konkurranse om oppmerksomhet	36
Eierskap og oppdatering	37
Kroppsbilde og kroppsskjema som tolkning og konstruksjon	37
Balanse og nettverk for kroppsrepresentasjon	38
Sanseinformasjon og balanse: Proprioseptorene spiller hovedrollen	38
Synssansen er en dårlig krykke	39

Balansekontroll er «feedforward»	39
God balanse krever stadig trening.	40
Nettverksforstyrrelse som forklaringsmodell	40
Svimmelhet og forstyrrelse av nettverk	41
Kapittel 2 Bevegelse, balanse og læring	42
En fysioterapeut forteller	42
Bevegelsenes betydning for mental kontroll	43
Balanseutfordringer krever tilstedeværelse.	44
Bevegelsessansen er både lik og ulik de andre sansene.	44
Når katten er borte, danser musene på bordet	47
Oppmerksomhetsforstyrrelse	48
Når synet forstyrrer	49
Små bevegelseshint skaper gjenkjenning.	50
Kroppslige fornemmelser og eierskap	50
Uro	51
Å stole på eget varslingsystem	52
Avlæring av gamle mønstre.	53
Forstyrrelser	53
Taktfaste bevegelser	53
Å tåle å være i ubalanse	54
Hukommelse	54
Hva er viktigst?	55
Kapittel 3 Balansekoden i praksis – en nøkkel til læring	57
En nøkkel til læring	58
Symptomer på manglende læringsevne.	59
Pasientene er våre viktigste lærebøker	59
Eksempel på første møte og videre samarbeid med ny pasient	60
Fall.	61
Avlæring av gamle mønstre.	61
Betydningen av tydelig start og stopp i fortløpende handlinger	61
I utakt med seg selv	62
Første praktiske utfordring i behandlingsrommet	62
Fra overtydelighet til hint.	64
Betingelser for å fornemme tydelig.	65
Håndarbeid	66
Gjenkjenning av fornemmelser	67
Beskrivelse av de ulike verktøyene	68
Rekkefølgen av verktøyene er veiledende	68
Gåregla	68
Verktøy: gåregla med nullstilling	68

Hensikten med gåregla og nullstilling i for- og etterkant	71
Læring ved herming.	72
Ubehagsfølelser	73
Bruk av caps som beskyttelse.	73
Verktøy: Bruk av reell og imaginær caps	73
Kan hverdagslige oppdateringer gjøres spennende?	74
Hvordan unngå at øving renner ut i sanden?	75
Verktøy: hånden som forplikter og anerkjenner	75
Verktøy: å oppsøke små og store balanseutfordringer	76
Strukturere hjemmeoppgaver	77
Repetisjon i neste time	78
Et symbol for å nullstille seg	79
Evnen til å avgrense seg	80
Å leve livet i hodet	80
Blindebukk	81
Verktøy: å gå blindbukk	82
Å gå som en blind gorilla	83
Hensikten med å gå blindbukk.	84
Å vekke opp gammel kreativitet	85
Det er lettere å slippe hele kroppen framfor en del av den	85
Vannlating	86
Hvor stresset er jeg under vannlating?	86
Verktøy: rolig tissing	87
Hensikten med rolig tissing	88
Rolige stunder på do?	89
Gode rutiner – interne og eksterne	89
Hensikten med rutiner.	90
Refleksjoner rundt gode rutiner	91
Taktfaste bevegelser i trapp	91
Verktøy: gåregla i trapp	92
Hensikten med å gå taktfast i trapp	94
Verktøy: å holde oppmerksomheten fra A til B.	94
Frihet under trappegang.	95
Kryssmønsteret	95
Verktøy: stående kryssmønster	96
Hensikten med kryssmønsteret	96
Verktøy: sittende kryssmønster	97
Kryssmønster over føttene også i sittende stilling	98
Å reise seg og sette seg – en overgangsfunksjon	98
Verktøy: å reise seg og sette seg.	99
Hensikten med å reise seg og sette seg omhyggelig	101
Å bestemme over seg selv	102

Hemmeligheter	103
Å eie stoppet	103
Bevegelsesrutiner som oppdaterer læringsnøkkelen fra morgen til kveld . .	104
Starten på dagen	104
Slutten på dagen	105
Søvnvansker	105
Et verktøy som inneholder «alt».	107
Verktøy: fall mot dør/vegg	107
Hensikten med fall mot dør/vegg.	111
Å skape sin egen ubalanse.	111
Rytmask balansekontroll.	112
Avspent og våkent til stede.	113
Kan vi lukke øynene oftere?	113
Å skille viktig fra uviktig	114
Hendene deltar aktivt.	114
Sjenanse bremses	115
Å sjekke landingsstedet.	116
Bevegelseshint	117
Svimmel? Ikke sett deg ned!	118
Forstyrrelser	118
Bryt et gammelt mønster når det låser seg	119
Gåregla som verktøy for å gjenvinne kontroll	121
Verktøy: gåregla med ulike vendinger.	121
Hensikten med utprøving av ulike vendinger	122
Gåregla med hopp for å gjenvinne kontroll	123
«Jeg er ok»	124
Gange og tankegang	124
Hva kan skape hvile for hodet?	125
Hyllest til små bevegelser	126
Gevinsten er uanstrengt lederskap	127
Bruk av medisiner og samarbeid med andre fagpersoner.	128
Avslutning.	129
Kapittel 4 Smerte som tolkning av kroppens tilstand	130
Smertesansen er livsviktig.	130
Smerte kan oppleves uten nociseptorstimulering	130
Spesielle hjernenettverk er ansvarlige for opplevelse av smerte	131
Hemmende systemer: nociseptorstimulering uten smerteopplevelse . . .	132
Smerte som tolkning	133
Smertenettverkene overlapper andre nettverk	134
Forstyrrelse av kroppsskjemaet og vedlikehold av smerter.	135
Betydningen av forventning – placebo og nocebo	136

Kapittel 5 Ny forståelse av smerte – konsekvenser for praksis	138
Et utvalg av pasienthistorier	140
Går det an at noe så enkelt kan virke så fort?	140
Lærer og sauebonde	142
Repeterende svimmelhet	143
Bedriftslederen	146
Slitenhetssyndrom	148
Muskelsmertesyndrom	150
Ryggsmerter	151
Diabetes	152
Bygningsarbeideren	154
Læreren	156
Kapittel 6 Bevegelsesforstyrrelser hos noen pasienter med neurologiske diagnoser	161
Eksempler fra praksis	161
Hjerneblødning	161
En cyste som komprimerer hjernevev	164
Parkinsonpasienten	167
Epilepsilignende kramper	169
Kommentar	174
Kapittel 7 Intervjuer med to kroppsspesialister	175
Intervju med Kjetil André Aamodt	175
Intervju med Margareta Forrestad	181
Kommentar	188
Etterord	189
Litteratur	190
Register	193